

Hardsyssel Historisk Samfund udsender med jævne mellemrum et elektronisk nyhedsbrev til vores medlemmer med stort og småt om arrangementer, hvad bestyrelsen har gang i, og hvad du som medlem kan forvente og glæde dig til.

Holstebro Museum er ramme om Historiens Dag.

Forsiden af Hardsyssels Årbog 2021.

Invitation til Historiens Dag på Holstebro Museum

Lørdag den 30. oktober kl. 14-17 er Holstebro Museum ramme om Hardsyssel Historisk Samfunds årlige Historiens Dag. Alle er velkomne til arrangementet. Adressen på Holstebro Museum er Museumsvej 2B, 7500 Holstebro.

Årbogen præsenteres

På Historiens Dag bliver 2021-udgaven af Hardsyssels Årbog præsenteret af årbogens redaktør, Gudrun Gormsen, og de medlemmer, der deltager i mødet, kan få udleveret deres eksemplar af årbogen. Efterfølgende vil de resterende medlemmer modtage deres årbog på hjemadressen - enten via privat uddeling fra foreningens ledelse eller via postvæsenet.

Årets udgave af årbogen kommer som sædvanlig vidt omkring. Geografisk er der fortællinger fra mange forskellige steder i Vestjylland, og tidsmæssigt spænder artiklerne fra oldtiden til nutiden.

En af artiklerne har forbindelse til Holstebro motorvejen. I forbindelse med anlæggelsen af motorvejen fandt Holstebro Museum i området omkring Mejrup flere lange rækker af huller, der lå som nogle markante bæltter gennem landskabet. Hvad det er, og hvad alle disse huller betyder, fortæller arkæolog Astrid Skou Hansen om i en artikel med titlen »Linjer i førromersk kulturlandskab - nordvestjyske hulbæltter og deres placering i landskabet«. På Historiens Dag vil Astrid Skou Hansen også fortælle om netop disse hulbæltter.

Programmet for Historiens Dag indeholder også et indlæg af arkivar Stig Bjørn Vestergaard, der vil fortælle om en ny organisering af de lokalhistoriske arkiver i Holstebro Kommune.

Program for dagen

Kl. 14.00: Velkomst og præsentation Årbog 2021.

Kl. 14.40: Astrid Skou Hansen fortæller om Hulbælter i Nordvestjylland.

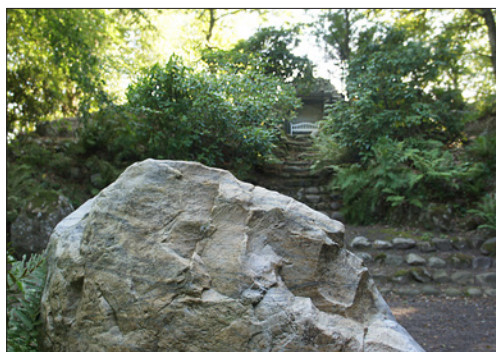
Kl. 15.15: Kaffe og kage. Pris inkl. entré: 100 kr. for medlemmer og 150 kr. for ikke-medlemmer.

Kl. 15.45: Arkivar Stig Bjørn Vestergaard fortæller om organiseringen af de lokalhistoriske arkiver i Holstebro Kommune.

Kl. 16.00: Udlevering af årbøger.

VIGTIGT:

Af hensyn til kaffen er tilmelding til Historiens Dag nødvendigt. Tilmelding er på Hardsyssel Historisk Samfunds hjemmeside www.hardsyssel.org Der er også mulighed for tilmelding til foreningens formand, Gudrun Gormsen, på tlf. 9740 1887 eller 5153 6560. Sidste frist for tilmelding er onsdag den 27. oktober kl. 12.

Der er stadig mange spor af de mange stensætninger, der blev en væsentlig del af grundlaget i Laugesens Have.

Sommermødet i Hardsyssel Historisk Samfund

Da Laugesens Have var en af de fire største turistattraktioner i Jylland

I dag kan Legoland i Billund vel betegnes som Jyllands største turistattraktion, målt i antal årlige gæster. Men i en stor del af perioden mellem første og anden verdenskrig, hvor bilen endnu langt fra var hver mands eje, så turistbilledet helt anderledes ud. Da var de fire største jyske turistattraktioner Himmelbjerget, Skamlingsbanken, Ejer Bavnehøj - og Laugesens Have ved Videbæk.

Laugesens Have som en af Jyllands største turistattraktioner i mellemkrigsårene indgik i den spændende fortælling om stedet, som den mangeårige direktør i Laugesens Have, Søren Elbæk, serverede for deltagerne i Hardsyssel Historisk Samfunds sommermøde den 4. september. En fortælling om stedets tilblivelse, hvordan det udviklede sig gennem årene, og hvordan Laugesens Have fungerer i dag som et moderne kursus- og conferencecenter.

Lauge Laugesen anlagde i 1923 ved sin gård en tro kopi af den kejserlige have i Wien. I haven blev sten fra hede opdyrkningen brugt til pyramider, høje, trapper og terrasser. Lauge Laugesen ville skabe en oase af træer, planter og blomster. I første omgang blev haven på fem tønder land, senere udvidet til 12 tønder land. I 1924 blev der anlagt en pavillon, hvorfra Lauge og hans kone, Else Marie, solgte kaffe.

Der blev lyttet intenst til den spændende historie om Laugesens Have.

Laugesens Have var tænkt som en kopi af den kejserlige have i Wien. Her er Søren Elbæk i gang med den spændende fortælling om stedet.

Op mod 30.000 besøgende

Laugesens Have tiltrak sig stor opmærksomhed i hele landet. Besøgstallet steg derfor meget hurtigt. I 1925 var der ca. 4.000 gæster. I de bedste somre efterfølgende var der op mod 30.000 besøgende, og det var det, der dengang gjorde Laugesens Have til en af Jyllands fire største turistattraktioner.

Lauge Laugesen døde i 1955, men hans datter og svigersøn, Johanne og Gerhard Hülke, førte den videre, indtil de i 1968 solgte stedet til Erling Heltboe, der opførte en kursusejendom. Den blev i 1982 solgt til Dansk Tekstil- og Beklædningsarbejderforbund. I dag ejes stedet af 3F. Det moderne kursuscenter har ca. 12.000 gæster om året og 10 medarbejdere.

Efter Søren Elbæks foredrag om Laugesens Have afviklede Hardsyssel Historisk Samfund sit årsmøde med generalforsamling. Det blev holdt i sammenhæng med sommermødet, da årsmødet 2021, der ifølge foreningens vedtægter skulle holdes inden udgangen af marts, måtte aflyses på grund af corona restriktionerne.

Årsmødet i Hardsyssel Historisk Samfund

Nyt initiativ skal sætte mere lys på de lokalhistoriske arkiver

Rundt omkring i det store geografiske område, som Hardsyssel Historisk Samfund dækker (Herning, Holstebro, Ikast-Brandø, Ringkøbing-Skjern, Lemvig og Struer kommuner), er der rigtig mange lokalhistoriske arkiver.

Her ydes der af mange mennesker en stor, frivillig indsats for at samle lokalhistorien i fortid og nutid op, så den bliver registreret og gjort nærværende for borgerne i de respektive lokalområder i dag og for fremtidige generationer. På den måde skabes der over tid en guldgrube af gode historier om mennesker, lokalsamfund og udvikling - historier, der hver for sig og samlet er med til at skabe og styrke den lokale identitet.

- Det store arbejde, der på frivillig basis gøres rundt i de lokalhistoriske arkiver i vores område, vil vi gerne være med til at synliggøre og »markedsføre« i en større regional sammenhæng. Tilsammen er det jo de store sus fra den nære lokalhistorie, der er med til at skabe den identitet, vi vedkender os som borgere i det midt- og vestjyske område, understregede formanden for Hardsyssel Historisk Sam-

Et udsnit af deltagerne i årsmødet og sommermødet i Laugesens Have. Ca. 30 deltog i mødet. Det var en del færre end tidligere år. En del af forklaringen kan være, at der netop i denne weekend var mange konfirmationer, der var udskudt fra foråret på grund af corona restriktionerne.

Den mangeårige direktør i Laugesens Have, Søren Elbæk, der også er viceborgmester i Ringkøbing-Skjern Kommune, var dirigent på Hardsyssel Historisk Samfunds generalforsamling.

fund, Gudrun Gormsen, bl.a. i sin beretning på foreningens årsmøde/generalforsamling i Laugesens Have den 4. september.

Det nye initiativ fra Hardsyssel Historisk Samfund udmønter sig på den måde, at foreningen fremover med jævne mellemrum vil lave portrætartikler om de lokalhistoriske arkiver i vores område. Artiklerne vil primært blive bragt i foreningens nyhedsbrev til medlemmerne og på foreningens hjemmeside www.hardsyssel.org Ud over at synliggøre det enkelte lokalhistoriske arkiv og folkene bag det, vil der i artiklerne bl.a. blive lagt vægt på spændende historier, som måske netop kendetegner dette arkivs lokalområde.

- Vi er helt på det rene med, at det vil tage meget lang tid at komme rundt til alle de mange lokalhistoriske arkiver i Hardsyssel Historisk Samfunds område. Men et sted skal nye initiativer jo starte, og nu tager vi fat på opgaven. Vi håber, at serien vil være med til at gøre det store arbejde i de lokalhistoriske arkiver endnu mere synligt og inspirere - og samtidig være med til at markedsføre og skærpe Hardsyssel Historisk Samfunds profil som regional forening, både indadtil og udadtil. (Den første artikel i serien er om **Hee Lokalhistoriske Arkiv**. Artiklen kan læses andetsteds i dette nyhedsbrev).

I sin beretning på generalforsamlingen kom Gudrun Gormsen bl.a. også ind på medlems situationen i foreningen - set i lyset af, at medlemstallet er faldet markant i de senere år. Det er nu på knap 600. Selv om mange foreninger oplever den samme tendens, opfordrede formanden foreningens nuværende medlemmer til at fortælle om foreningen og dens arrangementer til andre og tilskynde dem til at tegne sig som medlemmer. Medlemskab kan tegnes via foreningens hjemmeside www.hardsyssel.org eller ved henvendelse til bestyrelsen.

Regnskab og valg

Efter formandens beretning fremlagde kasserer Frode Riber foreningens regnskab for 2020. Det viste bl.a. et overskud på knap 25.000 kr. I forlængelse af beretningen blev foreningens årskontingent fastsat til uændret 195 kr. pr. medlem.

Gudrun Gormsen, Holstebro, Frode Riber, Krunderup, og Jens Erik Villadsen, Holstebro/Fjaltring, var på valg til foreningens bestyrelse. De blev alle genvalgt.

Per Axelsen, Stauning, og Ove Nørholm, Ikast, var på valg som suppleanter. Per Axelsen ønskede ikke genvalg. Nyvalgt blev i stedet Kurt Guldbæk, Vinderup. Ove Nørholm blev genvalgt.

Som foreningens revisorer genvalgte Børge Sørensen, Ringkøbing, og Steen Løvbjerg, Ringkøbing.

Ernst Munck ved lokalmuseet I. C. Christensens Hus på Holstebrovej i Hee. Det lokalhistoriske arkiv har til huse på første sal i huset.

De lokalhistoriske arkiver (1)

Lokalhistorie i Hee - med fynsk accent

Accenten i sproget antyder, at han ikke er født og opvokset i Hee Sogn. Det er han heller ikke. Han er fra Odense. Ikke desto mindre har 81-årige Ernst Munck, der i 28 år var brugsuddeler i Hee, i en menneskealder været den absolutte primus motor i opsamlingen og synliggørelsen af den spændende lokalhistorie i det vestjyske sogn nord for Ringkøbing. Det er han i den grad stadig.

Ernst Munck er leder af Hee Lokalhistoriske Arkiv. Det har til huse på første sal i I. C. Christensens Hus, der er museum for statsmanden, der fra 1905 til 1908 var Danmarks statsminister. Så Hee Lokalhistoriske Arkiv er formentlig det eneste arkiv af sin art, som har til huse i en tidligere statsminister bolig!

Alt på bånd

I 1998 stoppede Ernst Munck som brugsuddeler i Hee. Derefter tog hans engagement i sognets lokalhistorie fart. Siden da er det bl.a. blevet til 20 årsskrifter om Hee Sogn med i alt godt 80 artikler, hvoraf næsten alle handler om mennesker, som Ernst har interviewet. Han bruger mikrofon og båndoptager som arbejdsmetode, når han snakker med folk, og alle interviews ligger på bånd i Hee Lokalhistorisk Arkivs gemmer. Så det er altså ikke kun på skrift, men også i direkte tale, at Ernst Munck har forevigt gode historier om og fra mennesker i sognet.

Det sidste nummer af årsskriftet udgav han i 2019, og der udkommer ikke flere af den art, fortæller Ernst. De 20 årsskrifter er dog kun en del af hans mange lokalhistoriske udgivelser. Gennem årene har Ernst Munck i tilgift udgivet 12 bøger og to skuespil, alle med lokalhistoriske rødder og tilsnit. Seks af bøgerne er en fortløbende saga om Hee Sogns historie helt tilbage fra 12.000 år før Kristi fødsel - og syvende bind er på vej. Bøgerne har titlen »Heiga-Won«. Titlen og baggrunden for saga serien kræver en forklaring.

Ernst Munck i hjemmet på Hovervej i Hee, hvor computeren er hans tro følgesvend og hjælper i opsamlingen, synliggørelsen og dramatiseringen af lokalhistorien i sognet.

Heiga-Won sagaen

- Heiga-Won betyder »den lyse den blanke«. Det menes, at det er det første navn for Hee og afspejler, at området ligger ved Hover Å. Sagaen bygger på autentiske begivenheder i sognet, tilsat lidt fiktion. Den fortæller om mennesker, der har levet her. Hvor der f.eks. er fundet pilespidser og andre efterladenskaber fra fortiden, må der også have levet mennesker. Så jeg har sat kød og blod på historien gennem de mange tusinde år. Det er muligt, at de mennesker, jeg skriver om i sagaen, i virkeligheden har lavet noget andet, end det jeg beskriver, men resultatet i historisk forstand er i sidste ende det samme. De har været her.

De første seks bind i sagaen handler om årene fra 12.000 før Kristi fødsel til år nul. Det syvende bind, der på vej, handler om årene fra år 0 til år 2000. Jeg regner med, at disse 2.000 år kan være i ét bind, men måske kræver det et bind mere...., siger Ernst Munck.

Men hvad får en mand, der har sine egne historiske rødder i det fynske, til at dykke så dybt ned i lokalhistorien i et vestjysk sogn, hvor han ganske vist har levet og haft sin dont siden 1970?

- En væsentlig del af forklaringen er nok, at jeg i mine mange år som brugsuddeler kom tæt på kunderne og fandt ud af, at der i fortid og nutid var utroligt mange gode historier om mennesker i sognet. Fordelen i den sammenhæng ved ikke at være født og opvokset i sognet, men er kommet til udefra, er jo, at man har mulighed for »det store overblik« og ikke behøver at være hæmmet af f.eks. fordomme og opfattelser af, »at der ikke er noget særligt at fortælle om det der«. Ofte har vi nok svært ved at se de gode historier dér, hvor vi altid har været og færdes. Men uanset hvad er der en god historie i alle mennesker. Det drejer sig blot om at stille de rigtige spørgsmål. Så vil langt de fleste jo gerne fortælle de historier, de har og bærer på, understreger Ernst Munck.

Troværdighed og tillid

Og han tilføjer: - I starten, da jeg begyndte at interviewe folk, var der da nok en del, der var lidt skeptiske, men efterhånden som flere kom til, blev det helt acceptabelt. Dybest set handler det om troværdighed og tillid. Hver eneste gang, jeg har lavet et interview, får den eller de, der medvirker, artiklen til gennemsyn, så de har mulighed for at rette,

ændre og tilføje, inden artiklen offentliggøres. Det er efter min mening helt afgørende for at få folk til at fortælle deres historier. Hvis ikke der er nogen, der samler de historier op, ja, så forsvinder de helt.

Ernst er gift med Thea, der i 34 år var historie- og dansk-lærer på Hee Skole. Hun spiller en væsentlig rolle i hans lokalhistoriske forfatterskab. Ernst betegner sin kone som »min bedste sparringspartner« og »min største kritiker« - det sidste i den positive forstand, at hun siger til, hvis der er ting og sager, der godt kunne skrives på en anden og måske bedre måde.

Ernst Munck i lokalarkivet på 1. sal i I. C.'s Hus.

Lokalhistorie på skoleskemaet

Ernst og Theas interesse for lokalhistorien i Hee udviklede sig i hendes tid som historielærer på Hee Skole også i et partnerskab, der involverede Theas elever. Med bistand fra Ernst satte hun med jævne mellemrum lokalhistorien på skemaet i historietimerne, f.eks. voldanlægget ved gården Voldbjerg, der i sig selv er et stykke fantastisk lokalhistorie. - Og børnene elskede det. Lokalhistorie i dens forskellige afskygninger burde være en mere eller mindre fast del af skemaet i historieundervisningen på skolerne. Det er dér, at den første interesse skal fanges. I modsat fald kan det ende med, at vi bliver helt historieløse, siger Thea og Ernst Munck.

Fakta om Hee Lokalhistoriske Arkiv

- Hee Lokalhistoriske Arkiv blev oprettet i 1998 på initiativ fra bestyrelsen for I. C. Christensens Hus og er som sådant et udvalg under dette lokalmuseum. Arkivet har til huse på første sal i huset. Ud over specielle arrangementer og udstillinger har arkivet samme åbningstider som museet.
- For overskuelighedens skyld og af pladshensyn indeholder arkivet hovedsageligt »flade ting« (papirer, protokoller, matrikelkort, fotos m.m.). Større ting bliver i samråd med giverne overgivet til Ringkøbing Museum, som lokalarkivet samarbejder med.
- I. C. Christensen var født i Hoven og var førstelærer i Stadil fra 1886 til 1901. Han blev valgt til Folketinget i 1891. Fra 1905 til 1908 var han Danmarks statsminister. På grund af sine mange rejser til København med jernbane, hvor toget afgik fra Hee Station, købte han i 1901 det hus,

der i dag er lokalmuseum for ham. Huset var en tidligere aftægtsbolig, som I. C. byggede om i holstensk stil. Han boede i huset fra 1907 til sin død i 1930.

Læs mere på

www.hee.dk/hee-lokalhistoriske-arkiv/